

Boekbespreking 'How to-boek' voor gemeentelijk cultuurbeleid

Edwin van Meerkerk

Wijn, C. (2014)
De culturele stad: een handboek voor beleidsmakers en zij die het willen worden.
Nijmegen: VOC Uitgevers.
Prijs: € 24,95

Beleid is het product van politieke koers en de som van geld en vak-kennis, zo begint Cor Wijn *De culturele stad*, zijn 'handboek voor beleidsmakers en zij die het willen worden'. Op een moment dat de gemeenten, de belangrijkste spil in de relatie tussen de overheden en de culturele sector, door drie grote decentralisaties hun rol ten aanzien van kunst en cultuur moeten heroverwegen, komt het boek van Wijn als geroepen. De politieke koers staat ter discussie, aan geld is gebrek en de vak-kennis is niet overal even hoog. In zekere zin is *De culturele stad* als alomvattende handleiding voor gemeentelijk cultuurbeleid de eerste in zijn soort. Eerdere publicaties belichtten deelaspecten van het cultuurbeleid en/of waren vooral onderzoeken naar beleid, in plaats van een praktische handreiking te bieden.

Handzame gids

Wie nog twijfelde aan het belang van een goed gemeentelijk cultuurbeleid zal na lezing van *De culturele stad* overtuigd zijn van de gewichtige taak die op de schouders van gemeentelijke bestuurders en ambtenaren rust ten aanzien van de lokale en regionale culturele sector. Daarnaast biedt Wijn de lezer een handzame gids om dat besef om te zetten in concreet beleid, en om het bestaande beleid te doorzien en waar nodig te verbeteren. Op basis van een uitgebreid vooronderzoek naar bestaande studies en enkele aanvullende eigen onderzoeken biedt Wijn een bijna uitputtend overzicht van alle deelgebieden van het gemeentelijk cultuurbeleid, vaak geïllustreerd aan de hand van concrete casussen.

Wijn richt zijn boek in volgens een zelf ontwikkeld model waarin

alle aspecten van gemeentelijk cultuurbeleid aan de orde komen: aanbod, productieklimaat, netwerken, stedenbouw, ambities en erfgoed. In een fraai vormgegeven embleem is te zien dat het laatste aspect, erfgoed, centraal staat en dat de andere thema's als het ware een schil vormen rond dit hart van het lokale beleid. Deze indeling leidt Wijn voornamelijk af uit de studie van Marlet naar woon-aantrekkelijkheid (Marlet 2009). Aan de hand van deze zes thema's wil Wijn een 'how to-boek' schrijven, dat zowel voor ambtenaren als studenten geschikt is. *De culturele stad* biedt een heldere samenvatting van de vele studies en rapporten die de afgelopen jaren zijn verschenen over aspecten van gemeentelijk cultuurbeleid in Nederland. Maar het boek is meer dan alleen een samenvatting. Wijn combineert onderzoek naar de effectiviteit van beleid met de bestaande regelgeving en handreikingen voor de opzet, uitvoering en evaluatie van beleid, om zo te komen tot de praktische handreiking die hij beoogt. Daarmee zet hij een stap verder dan het eerder door hem ontwikkelde, en nog altijd veelgebruikte 'ringenmodel', dat alleen de relatie tussen bevolkingsomvang en voorzieningenniveau weergaf.

Duiding ontbreekt

Voor de uitvoering, analyse en evaluatie van (cultuur)beleid zijn veel modellen in omloop. Wijn probeert deze zo veel mogelijk te integreren in zijn boek, om daarmee de (aanstaande) cultuurambtenaar vertrouwd te maken met deze modellen. De grote verscheidenheid aan matrices, tabellen en diagrammen maakt dat tot een lastige opgave. In *De culturele stad*

worden de modellen niet op zo'n manier aan elkaar gekoppeld dat er één geheel uit kan ontstaan – het is overigens de vraag of zoiets mogelijk zou zijn. Daarbij staat het handzame karakter van het boek een volledige uitwerking van die modellen in de weg. Dat is jammer, omdat hierdoor op bepaalde momenten meer verwarring ontstaat dan dat er, door de modellen, helderheid geschapen wordt.

Juist het feit dat modellen een abstractie van de werkelijkheid bieden, vraagt om een verdergaande duiding dan in *De culturele stad* geboden wordt. Het streven een praktisch handboek te bieden wreekt zich hier. Met name vanuit het perspectief van 'zij die het willen worden' had meer reflectie op de aard en het doel van cultuurbeleid niet misstaan. In de, helaas alleen per hoofdstuk geordende, literaturopgaven ontbreken verwijzingen naar meer beschouwende titels over cultuur, politiek, gemeenschap en democratie, zoals die de afgelopen jaren met grote regelmaat van de, vooral Angelsaksische, persen zijn gerold. Kritische studies als die van McGuigan (2004) of Bau Graves (2005), om er slechts twee te noemen, zouden een basis hebben kunnen bieden om de waarde van cultuurbeleid in de 21ste eeuw te duiden. Een boek dat vrijwel gelijktijdig met dat van Wijn verscheen, O'Briens *Cultural policy: management, value and modernity in the creative industries*, doet dat bijvoorbeeld wel. Hoewel Wijn wel de ontwikkelingen rond de creatieve klasse aanstipt, blijft de lezer achter met de vraag wat de waarde van cultuur voor de hedendaagse samenleving is, en welke rol het openbaar bestuur vanuit dat perspectief zou moeten vervullen.

Deze vraag is het meest prangend bij het vijfde hoofdstuk, 'Een overheid met ambitie'. Als ergens de vraag aan de orde zou moeten komen waarom een gemeentelijke overheid cultuur zou willen ondersteunen, zou het hier zijn. De enige vraag die hier gesteld wordt, is echter *hoe* de overheid dat zou moeten doen. Beleid is immers niet alleen het product van politiek, geld en vakkennis, het is ook de manier waarop een overheid een geconstateerd maatschappelijk probleem wenst op te lossen. De vraag voor welke problemen cultuurbeleid een oplossing bieden kan zou daarom meer aandacht hebben mogen krijgen dan in *De culturele stad* het geval is. Nauwkeurige lezing van het boek laat wel zien waar Wijn op dit punt zelf staat. Hij ziet cultuurbeleid als een vanzelfsprekend onderdeel van een gemeentelijk beleid voor de woon-aantrekkelijkheid, sociale cohesie en lokale identiteit.

Het ontbreken van een bespreking van de fundamenteën van het cultuurbeleid – de waarom-vraag – maakt het moeilijk om in te schatten op basis waarvan een gemeente de afwegingen moet maken die in *De culturele stad* aan de orde komen. Juist waar Wijn de recente maatschappelijke en economische ontwikkelingen bespreekt, komen namelijk nogal wat keuzes voorbij. Het samenwerken met maatschappelijke partners, het instellen van fondsen, het afstoten van vastgoed: gemeentes staan voor ingewikkelde, principiële keuzes. Hoewel bestuurders en ambtenaren ongetwijfeld met de in het boek beschreven modellen goed aan de slag kunnen, verdient reflectie op het cultuurbeleid meer aandacht, zeker met het oog op de doelgroep

van studenten, de beleidsmakers van de toekomst.

Het is vooral te danken aan het feit dat *De culturele stad* het eerste volledige handboek voor gemeentelijk cultuurbeleid is, dat de hiervoor genoemde kritische punten aan de orde konden worden gesteld. Het was ook geen gemakkelijke opgave die Wijn zichzelf gesteld heeft. De gemaakte keuzes vallen vooral in het nadeel van toekomstige beleidsmakers uit. Bij een volgende druk, die ongetwijfeld niet lang op zich zal laten wachten, kan wellicht al het een en ander worden toegevoegd. Daarmee kan het boek, net als het gemeentelijk cultuurbeleid zelf, het karakter krijgen van een *work in progress*.

Literatuur

- Bau Graves, J. (2005) *Cultural democracy: the arts, community & the public purpose*. Urbana/Chicago: University of Illinois Press.
- Marlet, G. (2009) *De aantrekkelijke stad*. Nijmegen: VOC Uitgevers.
- McGuigan, J. (2004) *Rethinking cultural policy*. Maidenhead: Open University Press.
- O'Brien, D. (2014) *Cultural policy: management, value and modernity in the creative industries*. London/ New York: Routledge.

Edwin van Meerkerk

is universitair docent Kunsteducatie en Cultuurbeleid bij de opleiding Algemene cultuurwetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen